

TALOUSVALIOKUNNAN LAUSUNTO 3/2010 vp

Valtioneuvoston selvitys komission tiedonannosta Eurooppa 2020 -strategiasta

Suurelle valiokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Suuri valiokunta on 5 päivänä maaliskuuta 2010 lähettänyt valtioneuvoston selvityksen komission tiedonannosta Eurooppa 2020 -strategiasta (E 6/2010 vp) ja 12 päivänä maaliskuuta 2010 asiaan liittyvän jatkokirjelmän 1. VNK 12.03.2010 talousvaliokunnalle lausunnon antamista varten.

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- EU-asioiden alivaltiosihteeri Jukka Salovaa-
ra, valtioneuvoston kanslia
- toimitusjohtaja Sixten Korkman, Elinkeino-
elämän tutkimuslaitos ETLA
- johtaja Jaakko Kiander, Palkansaajien tutki-
muslaitos PT
- ekonomisti Janne Huovari, Pellervon talous-
tutkimus PTT
- asiantuntija Niina Harjunheimo, Elinkeino-
elämän keskusliitto EK ry.

VALTIONEUVOSTON SELVITYS JA JATKOKIRJELMÄ

Ehdotus

Euroopan komissio julkisti tiedonantonsa Eurooppa 2020 -strategiaksi 3.3.2010. Komissio korostaa muuntautumisen tarvetta. Paluu talouskriisiä edeltävään tilanteeseen ei riitä, vaan Euroopan on välttämätöntä tulla kriisistä ulos vahvempana. Eurooppa voi menestyä, jos se toimii kollektiivisesti, unionina. EU:n tulee nojata älykkääseen, kestäväan ja osallistavaan talouteen, jonka tuotos on korkea työllisyysaste, korkea tuottavuusaste sekä korkea sosiaalisen koheesion taso.

Komissio esittää strategian prioriteeteiksi kolmea toisiaan tukevaa teemaa:

— älykäs kasvu: osaaminen ja innovaatiot kasvun perustana

— kestävä kasvu: resurssitehokkaan, vihreämmän ja kilpailukykyisemmän talouden tukeminen

— osallistava kasvu: korkeaan työllisyyteen perustuvan talouden edistäminen lisäämällä sosiaalista ja alueellista koheesiota.

Vuoteen 2020 mennessä saavutettaviksi pääta-
voitteiksi komissio esittää seuraavaa:

— 75 prosenttia 20—64-vuotiaista euroop-
palaisista työssäkäyviä

— 3 prosenttia EU:n BKT:stä tulisi sijoittaa
tutkimukseen ja kehitykseen

— 20/20/20-ilmastotavoitteet tulisi saavut-
taa

— koulunsa varhaisessa vaiheessa keskeyt-
täneiden osuus tulisi laskea 10 prosentin alle, sa-

moin vähintään 40 prosentilla nuoresta sukupolvesta tulisi olla kolmannen asteen koulutus

— vähentää köyhyysrajalla olevien ihmisten määrää 20 miljoonalla ihmisellä.

Komissio esittää, että EU-tason päätavoitteet muunnetaan kansallisen tason tavoitteiksi, joissa otetaan kunkin jäsenmaan lähtötaso huomioon. Tavoitteiden saavuttamiseksi komissio esittää seuraavat seitsemän lippulaivahanketta, joiden tarkoituksena on käynnistää strategian prioriteettikohtainen toimeenpano:

— älykkään kasvun lippulaivahankkeet: "Innovaatio unioni", "Nuoret liikkeellä", "Euroopan digitaalinen agenda"

— kestävän kasvun lippulaivahankkeet: "Resurssitehokas Eurooppa", "Globalisaatio-aikakauden teollisuuspolitiikka"

— osallistavan kasvun lippulaivahankkeet: "Agenda uusille taidoille ja työpaikoille", "Eurooppa köyhyyttä vastaan -ohjelma".

Lippulaivahankkeiden avulla pyritään sitouttamaan niin EU-taso kuin jäsenmaat uuteen strategiaan. Lippulaivahankkeet on jaettu EU-tasolla tehtäviksi toimenpiteiksi sekä kansallisen tason toimenpiteiksi. EU-tason keskeiset työkalut ovat sisämarkkinat, strategiaan suunnatut julkiset varat sekä ulkoinen ulottuvuus.

Valtioneuvoston kanta

Suomi yhtyy komission näkemykseen vahvan strategian välttämättömyydestä. Maailmanlaajuiset haasteet (talouskriisi, globalisaatio, ilmastomuutos, väestön ikääntyminen) asettavat Euroopan kilpailutilanteeseen, joka edellyttää rakenteellisia muutoksia. Tarvitaan jäsenmaiden vahvaa poliittista sitoutumista ja konkreettisia toimia.

Tiedonannossa analysoidaan hyvin Euroopan rakenteellisia heikkouksia, kuten jälkeen jääminen tuottavuudessa ja työllisyydessä jo ennen talouskriisiä. Lisäksi tiedonannossa tuodaan esiin EU-talouksien tiiviin keskinäisen vuorovaikutuksen ja riippuvuuden merkitys sekä erityisesti kriisin paljastamat heikkoudet finanssi- ja rahapolitiikassa sekä pankkitoiminnan valvonnassa.

Suomi on pääosin tyytyväinen komission tiedonantoon. Suomelle tärkeät asiat, kuten vahvemmat ja laajemmat sisämarkkinat mukaan lukien digitaaliset ja energiasisämarkkinat, talouspoliittisen koordinaation kehittäminen komission vankemman seurannan muodossa, vahva innovaatiopainotus sekä ulkoinen ulottuvuus, on tiedonannossa hyvin huomioitu. Suomi on myös tyytyväinen koulutuksen merkityksen painotukseen tiedonannossa sekä sosiaalisen koheesion rooliin. Tiedonannon keskittyminen ainoastaan muutamaan prioriteettiin ja tavoitteeseen on positiivista. On tärkeää, että jatkotyössä strategia säilyy fokuksena.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Talousvaliokunta on lausunnossaan TaVL 29/2009 vp Lissabonin strategian jatkosta kannattanut yhteisen kasvu- ja työllisyysstrategian laatimista EU:n kilpailukyvyyn vahvistamiseksi maailmanlaajuisilla markkinoilla tulevana vuosiina. Tämänhetkiset globaalit haasteet ovat kenties suurempia kuin kymmenen vuotta sitten Lissabonin strategiaa hyväksyttäessä. Talouskriisi on osoittanut Euroopan talouden monet heikkoudet ja tehnyt osittain tyhjäksi kasvun vuosien ta-

loudelliset ja sosiaaliset saavutukset. Kansainvälisten markkinoiden nopea muuttuminen kehittyvien talouksien edelleen vahvistuessa, talouksien suurempi keskinäinen riippuvuus, ilmastomuutos ja väestön ikääntyminen vaikeuttavat entisestään kilpailutilannetta ja lisäävät paineita. Komissio on vastannut osaltaan näihin haasteisiin antamalla yhteisen vision sosiaalisesta markkinataloudesta 2000-luvun Euroopassa: Eurooppa 2020.

Viimesyksyisessä lausunnossaan (TaVL 29/2009 vp) valiokunta muistutti Lissabonin

strategian monista ongelmista: joulukuusi-ilmiöstä, liiallisesta byrokratiasta ja jäsenvaltioiden sitoutumisen puutteesta. Valiokunta katsoi, että uuden strategian tulee keskittyä olennaiseen ja konkretiaan painottuen EU:n keskeisiin toimialoihin, kuten sisämarkkinoihin, kauppapolitiikkaan ja ilmastopolitiikkaan. Eurooppa 2020 -esitys on monin verroin parannettu versio Lissabonin strategiasta, mutta niin kannatettavia kuin tavoitteet ovatkin, ne ovat edelleen kovin moninaisia, prosessi on byrokraattinen ja jäsenvaltioiden sitoutuminen suuri kysymysmerkki. Valiokunta yhtyy näkemykseen, että kunnianhimoiset ja rohkeatkin tavoitteet ovat välttämättömiä EU:n saamiseksi takaisin kestävän kasvun tielle, ja valiokunta on samaa mieltä valtioneuvoston kanssa strategian Suomelle olennaisista painopisteistä. Samalla valiokunta kuitenkin toteaa, että epäonnistuneen Lissabonin strategian virheiden välttämiseksi pitää pohtia uuden prosessin laajuuden mielekkyyttä suhteessa sen tuloksellisuuteen. Ilman todellista poliittista sitoutumista ja päätösten tehokasta täytäntöönpanoa Eurooppa 2020 -strategia jää edeltäjänsä tavoin pelkäksi sanahelinäksi.

Strategian yhteiset, erityisesti numeeriset, tavoitteet asettavat jäsenvaltiot keskenään hyvin erilaisiin tilanteisiin. Olennaista yhteisen päämäärän saavuttamisessa on sama suunta; nopeus ja keinot voivat vaihdella. Jäsenvaltioiden kilpailukyky luodaan paljolti kansallisesti ja EU:n monipuolisuus tulee hyödyntää myös kasvu- ja työllisyysstrategiassa. Valiokunta tukee tavoitteiden jäsenvaltiokohtaista räätälöintiä ja sitoumusten sopeuttamista, kunhan kansalliset etumme turvataan tavoitteita asetettaessa. Kansallisten tavoitteiden on oltava kunnianhimoisia, mutta samalla kohtuullisia ja realistisia. Niitä asetettaessa tulee huomioida esimerkiksi jäsenvaltioiden talouksien ja työmarkkinoiden erityispiirteet tai jo tehdyt uudistukset ja panostukset.

Strategian tulee painottua EU:n toimivallan keskeisille aloille ja välttää turhaa yksityiskohetaisuutta, ja käytännön toimiin tulee ryhtyä heti. Sisämarkkinat ovat EU:n vahvuus, niiden toimivuuden parantaminen on edelleen ydinkysymys

EU:n kilpailukyvyyn vahvistamiselle. Kestävä kasvu edellyttää innovaatioihin ja yrittäjyyteen kannustavan toimintaympäristön kehittämistä sekä osaavan työvoiman saatavuuden varmistamista unohtamatta ilmastotavoitteiden toteuttamista. Valiokunta korostaa myös sisämarkkinoiden tehokkaan toiminnan ulkoisia vaikutuksia kauppapolitiikan puolella niin unionin lähi-alueilla kuin globaalistikin. Valiokunta katsoo, että sisämarkkinoiden vahvistaminen edellyttää komissiolta selvempää puuttumista jäsenvaltioiden hitauteen tai jopa haluttomuuteen yhteisten päätösten täytäntöönpanossa. Samoin tulee puuttua jäsenvaltioiden protektionismiin tai valtiontukisäännösten väärinkäyttöksiin.

Toimivat sisämarkkinat edellyttävät myös toimivia työmarkkinoita. Komission kolmas prioriteetti taloudellista, sosiaalista ja alueellista yhteenkuuluvuutta lisäävän korkean työllisyyden talouden edistämisestä on mitä kannatettavin tavoite.

Valiokunta on viime vuoden aikana useissa lausunnoissaan ottanut kantaa talouden ja erityisesti rahoitussektorin vakauttamisen keinoihin sekä finanssivalvonnan kehittämiseen. Talouskriisi on tuonut selvästi esiin yhteisen talouspolitiikan koordinaation välttämättömyyden. Julkiset taloudet ovat kriisissä monissa jäsenvaltioissa, komissio kuitenkin käsittelee strategiassaan julkisten talouksien vakauttamista melko lyhyesti tosin viitaten tarpeeseen kokonaisvaltaisesta strategiasta, jolla kriisistä irtaudutaan. Valiokunta yhtyy näkemykseen, että julkisen talouden vakauttaminen vakaus- ja kasvusopimuksen puitteissa ja julkisen talouden pitkän aikavälin kestävyys edellyttää vaikeitakin rakenteellisia uudistuksia. EU-tason koordinointi voisi auttaa jäsenvaltioita tässä tehtävässä. Yhteisen talouspolitiikan ja komission valvontaroolin uskottavuuden lisäämiseksi valiokunta kehottaa valtioneuvoston tavoin komissiota puuttumaan rohkeammin jäsenvaltioiden ongelmiin.

Aiempaan kantaansa viitaten valiokunta haluaa kiinnittää huomiota vielä kahteen seikkaan: turhan hallinnon karsimiseen ja strategian toimeenpanon rahoituksen merkitykseen. Liiallinen hallinnointi EU:ssa tai jäsenvaltioissa ei ole

omiaan edistämään strategian toteutumista, eikä taantumien keskellä ja julkisten talouksien ollessa kriisissä pitäisi laistaa innovaatioiden ja osaamisen kehittämisen rahoittamisesta, sillä juuri ne tuovat uusia mahdollisuuksia, kasvua ja hyvinvointia.

Lausunto

Lausuntonaan talousvaliokunta ilmoittaa,

että se yhtyy asiassa edellä esitetyin huomautuksiin valtioneuvoston kantaan.

Helsingissä 23 päivänä maaliskuuta 2010

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj. Jouko Skinnari /sd
vpj. Antti Rantakangas /kesk
jäs. Hannu Hoskonen /kesk
Harri Jaskari /kok
Anne Kalmari /kesk
Matti Kangas /vas

Toimi Kankaanniemi /kd
Jouko Laxell /kok
Päivi Lipponen /sd
Marjo Matikainen-Kallström /kok
Oras Tynkkynen /vihr
Markku Uusipaavalniemi /kesk.

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Kirsi Pimiä.

ERIÄVÄ MIELIPIDE

Perustelut

Komission ehdotuksen Eurooppa 2020 -strategian ydin muodostuu kolmesta päätavoitteesta:

— Älykäs kasvu — osaamiseen ja innovointiin perustuvan talouden kehittäminen

— Kestävä kasvu — resurssitehokkaamman, vihreämmän ja kilpailukykyisemmän talouden edistäminen

— Osallistava kasvu — taloudellista, sosiaalista ja alueellista yhteenkuuluvuutta lisäävän korkean työllisyyden talouden edistäminen.

Hallituspuolueista muodostuva enemmistö valiokunnassa poisti talousvaliokunnan lopullisesta lausunnosta kohdan, jossa nostettiin esille työntekijöiden kannalta oleellinen työmarkkinoiden kehittämistavoite ja jossa olisi korostettu työehtojen kehittämistä Suomessa sellaisiksi,

että työssäkäynti takaa kaikille muun muassa riittävän toimeentulon ja että kansallisia työehtoja sovellettaisiin kaikkiin työntekijöihin Suomessa.

Tätä tarkoittaen ehdotimme valiokunnan lausuntoon toimivia työmarkkinoita koskevan kapaleen 3. virkkeeksi seuraavan tekstin:

"(...) Valiokunta kannattaa komission pyrkiä kehittää työelämää ja -ehtoja siten, että työssäkäynti takaa kaikille riittävän toimeentulon ja että kansallisia työehtoja noudatetaan kaikkiin työntekijöihin."

Mielipide

Edellä olevan perusteella esitämme,

että suuri valiokunta ottaa huomioon edellä esitetyn.

Helsingissä 23 päivänä maaliskuuta 2010

Jouko Skinnari /sd
Matti Kangas /vas